

ISSN 2082-8675

nr 28 (01/2024)

KWARTAŁ

MAGAZYN SKN SPATIUM

Weronika Garnys

Społeczne zaangażowanie mieszkańców Łodzi na rzecz zieleni miejskiej

Słowa kluczowe: tereny zieleni, Łódź, Łódzki Budżet Obywatelski, inicjatywy mieszkańców, społeczeństwo obywatelskie

Wprowadzenie

Tereny zieleni mają wpływ na rozwój i atrakcyjność polskich miast. Dzięki wielu inicjatywom oraz inwestycjom przestrzeń miejska zmienia się w bardzo szybkim tempie. Zielone obszary miejskie sprawiają, że miasto staje się bardziej atrakcyjne nie tylko dla mieszkańców, ale również dla nowych inwestorów i turystów.

Społeczeństwo coraz bardziej docenia rolę terenów zieleni w miastach – ich użyteczność oraz to, jak wiele korzyści ze sobą niosą. Przykładem godnym uwagi są mieszkańcy Łodzi, którzy od wielu lat angażują się w różnego typu inicjatywy społeczne – zarówno te ukazujące ich proaktywną rolę, jak i takie, w których zwracają szczególną uwagę na inwestycje mające negatywny wpływ na zagospodarowanie danej przestrzeni i istnienie terenów zieleni. Działania te przełożyły się na powstanie tak wielu nowych, zielonych miejsc na terenie miasta. Celem tego eseju jest ukazanie wagi działań społecznych na rzecz zieleni w mieście.

Krótko o terenach zieleni w mieście

Termin „tereny zieleni” jest pojęciem, którego definiowanie oraz identyfikowanie nadal jest niejednoznaczne. Okazuje się, że określenie to jest klasyfikowane zupełnie inaczej przez urbanistów, architektów krajobrazu, przyrodników czy ekologów, a jeszcze inaczej przez władze miasta i ich mieszkańców.

Przykładowo według Giedych, która opiera się na analizie krajowej literatury, tereny zieleni są w głównej mierze rozumiane jako „ogół terenów niezabudowanych (...) lub jako tereny pokryte roślinnością o dominującej funkcji wypoczynkowej” (Bożętka, 2008, s. 51). Jednak w ujęciu Regionu Europejskiego WHO zieleni miejską definiuje się nieco inaczej, ponieważ są to „wszystkie tereny miejskie pokryte jakąkolwiek roślinnością”. Definicja ta obejmuje zarówno zieleni znajdującą się na terenach prywatnych, a także publicznych, niezależnie od rozmiaru i pełnionej funkcji. Co równie ważne, może obejmować małe zbiorniki wodne, do których zaliczamy np. jeziora lub stawy (Wróblewski & Kroc, 2022, s. 9).

Tereny zieleni są niewątpliwie miejscami niezbędnymi dla całego społeczeństwa, ponieważ to właśnie dzięki naturze człowiek prawidłowo się rozwija (Chojcecka, 2014). Przede wszystkim zapewniają one społeczeństwu obszary do wypoczynku, rozrywki oraz miejsca spędzania wolnego czasu (świadczą usługi ekosystemów). Zieleni miejska może także spełniać swoją rolę jako przestrzeń rozwoju kultury, w której człowiek, dzięki różnego typu uroczystościom zorganizowanym, ma możliwość socjalizowania się wraz z jednoczesnym zapoznawaniem się z otoczeniem.

Znaczenie aktywności społecznej

Mieszkańcy są grupą interesariuszy, która spełnia bardzo istotną rolę w funkcjonowaniu każdego miasta. To właśnie oni coraz bardziej wyrażają chęć wpływu na przestrzeń miejską. Co więcej, społeczeństwo zauważa, jak ogromne znaczenie ma zarówno ochrona, jak i rozwój zieleni miejskiej, jednocześnie uważając to za element, który znacząco podnosi jakość ich życia (Międzysektorowa współpraca na rzecz zieleni w mieście. Zrównoważony Rozwój – Zastosowania, 2018).

Aktywizacja mieszkańców wcale nie jest taka prosta i oczywista. Aby społeczeństwo mogło czynnie angażować się na rzecz miasta, oprócz dobrych chęci i deklaracji, potrzebna jest przede wszystkim wspólna komunikacja oraz efektywne metody współpracy, które często przybierają różne formy. Dla przykładu, jedną z nich jest współtworzenie oraz opieka nad danymi obszarami zieleni (najczęściej są nimi ogrody społeczne). Jednak z upływem czasu mieszkańcy mogą formalnie tworzyć stowarzyszenia albo przystępować do już działających lokalnych organizacji pozarządowych. To w bardzo dużym stopniu przyczynia się do kreowania społeczeństwa obywatelskiego (Fundacja Sendzimira, 2018), w którym każdy mieszkaniec ma ogromny wpływ na planowanie, czy też będące w trakcie procesy decyzyjne i działania władz miasta. Wtedy też świadomi oraz aktywni obywatele „kreują zmianę w jakości życia w społeczeństwie, która prowadzi do większej szczęśliwości” (Niewiadomski, 2015, s. 68).

Inicjatywy łodzian a rzecz zieleni miejskiej

Ostatnie lata pokazały, jak bardzo istotne dla społeczeństwa są tereny zieleni. Szczególny wpływ miała na to pandemia COVID-19, kiedy ludzie „zamknięci” w domach tęsknili za zieloną i otwartą przestrzenią, co przełożyło się na wzrost dostrzeganych korzyści z nich płynących. Fakt ten potwierdza także wzrost liczby osób zamieniających mieszkania na domy z działką, a także przyrost zainteresowania ogrodami działkowymi w tym czasie (Janus et al., 2022). Dlatego też, coraz częściej zauważalne są różnego typu zielone inicjatywy społeczne, ukazujące w dużym stopniu proaktywną rolę mieszkańców. Mają oni możliwość nie tylko podejmowania różnego typu działań związanych z zielenią miejską, ale także przyczyniają się do jej lepszego zagospodarowania.

Coraz większą popularnością wśród łodzian cieszy się Łódzki Budżet Obywatelski (ŁBO). Jest to nic innego jak „wydzielona część budżetu miasta, o której przeznaczeniu decydują mieszkańcy i mieszkanki” (ŁÓDŹ.pl, 2023). Polega on na zgłoszeniu przez lidera projektu konkretnego pomysłu wraz z załączoną listą jego poparcia, następnie projekt ten poddawany jest głosowaniu. Wygrywają te projekty, które zdobędą największą liczbę głosów. W ciągu ostatnich lat można zauważyć wzrost liczby projektów związanych z terenami zieleni oraz ochroną środowiska. Dotyczą one głównie nowych inwestycji oraz unowocześnienia i uatrakcyjnienia powstałych już wcześniej terenów zieleni. W ostatniej, X edycji projekty te zajęły drugie miejsce w ogólnym zestawieniu, jednocześnie osiągając wynik 21%. Dla porównania w V edycji ŁBO kategoria ta stanowiła 8% zgłoszonych projektów. W kolejnych latach udział ten zwiększał się systematycznie – kolejno 12,1% w VI edycji, 16% w VII edycji oraz 19% w VIII edycji (ŁÓDŹ.pl, 2023). Można zatem stwierdzić, iż dla łodzian zielone obszary są coraz ważniejszym elementem miasta.

Godnym uwagi działaniem społecznym jest także utworzenie w 2021 roku Mapy Drzew Łodzi. Jest to strona utworzona w celu społecznej inwentaryzacji drzew na obszarze całego miasta. Została ona zaprojektowana przez Społecznych Opiekunów Drzew, czyli „grupę aktywnych mieszkańców Łodzi, których łączy pasja do drzew” (Facebook, 2023). Celem inicjatywy było przede wszystkim utworzenie narzędzia wspierającego wszystkich mieszkańców w opiece nad łódzkimi drzewami wraz ze społecznym nadzorowaniem zarządców zajmujących się zielenią miejską. Co więcej, korzystając z mapy, mamy możliwość poinformowania „o niepokojącym stanie, źle wykonywanych pracach lub uszkodzeniach konkretnego drzewa” (Mapa Drzew Łodzi, 2023). Działanie tej strony jest bardzo proste – jedynie co trzeba zrobić, to włączyć lokalizację w urządzeniu mobilnym w pobliżu zgłaszanego

drzewa, a następnie wypełnić anonimową ankietę lub zarejestrować się. Na koniec, należy poczekać maksymalnie do kilku dni na weryfikację zgłoszenia.

Wartą wspomnienia akcją społeczno-artystyczną jest również ta o nazwie „Wędrujące Drzewa”, której inicjatorką była Pani Marta Karbowiak – społeczniczka ze Starego Polesia wraz z trzema organizacjami pozarządowymi – Fundacją Greenpeace, stowarzyszeniem Społecznie Zaangażowani i Ośrodkiem Działań Ekologicznych „Źródła” (Łódź nasze miasto, 2015). Celem tego działania było ukazanie, jak ważną rolę pełni zieleń w przestrzeni miejskiej, zaś całe przedsięwzięcie polegało na przenoszeniu donic z drzewami w różne obszary Starego Polesia, w których na co dzień ich brakowało. Do akcji wykorzystano ogromne donice, które ozdobione zostały przez łódzkie artystki – Natalię Hołub oraz Marię Apoleikę (Łódź nasze miasto, 2015). Co ciekawe, motywy namalowane na donicach ukazywały życie łodzian mieszkających w tej dzielnicy miasta. Warto również dodać, iż ta akcja pozwoliła łodzianom zwiększyć świadomość dotyczącą ich realnego wpływu na otoczenie – to w jaki sposób mogą pomóc oraz dlaczego warto angażować się w działania na rzecz miasta.

Niniejsze inicjatywy pokazały, dlaczego tak bardzo ważna jest aktywność społeczna, a także ich rola w procesie gospodarowania oraz zarządzania terenami zieleni w mieście. Stanowią oni czynną grupę interesariuszy, dzięki czemu zielona przestrzeń stale się rozwija.

Mieszkańcy ratują łódzką zieleni

Łódź jest miastem, które wprowadza ogromną ilość zmian w swojej przestrzeni. Wiąże się to w dużym stopniu z różnego typu działaniami ze strony mieszkańców. Oprócz wspólnego tworzenia oraz realizowania własnych inicjatyw na terenie miasta, zdarza się również, że łodzianie nie zgadzają się z władzą oraz ich planowanymi inwestycjami.

Gdy pojawiają się nowe zmiany oraz przekształcenia na terenie miasta, mieszkańcy mają możliwość skorzystania z konsultacji społecznych, paneli czy też sądów obywatelskich. Jednak coraz częściej dochodzi do nieporozumienia stron spowodowanego odmiennością zdań dotyczących wizji określonych działań mających na celu zmianę przestrzeni (np. protest działkowiczów z ROD „Księży Młyn”, którzy sprzeciwiali się planom utworzenia plaży, bulwarów i parku na terenie ich działek). Swój sprzeciw mieszkańcy wyrażają w postaci protestów oraz petycji opisujących niezadowolenie z przestrzeni miasta i mówiących, jak mieszkańcy

chcą, aby ona wyglądała. Najważniejszym elementem takich inicjatyw jest spełnienie postawioneego przez siebie celu, ale również społeczność, która mocno angażuje się w dane działania.

Coraz częściej na terenie miasta Łodzi można zaobserwować tzw. zielone inicjatywy społeczne, których zadaniem jest sprzeciwianie się nieprawidłowym lub niepotrzebnym dla mieszkańców działaniom ingerującym w tereny zieleni.

Pierwszą z nich jest protest mieszkańców Marysina przeciwko sprzedaży terenów zieleni, które znajdują się w bliskiej odległości od lasu Łągiewnickiego. Działanie to krytykują również społecznicy oraz naukowcy. Dlatego też mieszkańcy zdecydowali się na organizację protestu oraz napisanie petycji w obronie tak bardzo wartościowego przyrodniczo obszaru. Przygotowali również projekt uchwały, w którym zaproponowali, jak powinno się chronić oraz dbać o zieleń miejską. Teren ten jest postrzegany jako tzw. zielone płuca dla tej części miasta, dlatego mieszkańcy tak walczą o tę przestrzeń. Jak twierdzi Magdalena Gałkiewicz z Partii Zieloni: „Jest to ponad 30 gatunków drzew i krzewów, 21 gatunków ptaków, są tutaj gatunki ściśle chronione” (TVP3 ŁÓDŹ, 2021).

Następny protest dotyczy powstania nowego osiedla oraz wycinki drzew na ulicy Warneńczyka na Chojnach. Jest to teren dawnych zakładów „Fakora”, znajdujący się w pobliżu wielu domów jednorodzinnych (fotografia 1). Już w 2015 roku mieszkańcy sprzeciwiali się budowie centrum handlowo-rozrywkowego Plaza. Po ponad roku starań, mieszkańcom udało się zablokować budowę (Łódź nasze miasto, 2022).

Jednak sytuacja ta powtórzyła się w 2021 roku. Tym razem inny inwestor postanowił na sąsiedniej (obejmującej duży obszar) działce postawić osiedle składające się z kilku wysokich bloków oraz wieżowców, co jednocześnie doprowadziło do usunięcia bardzo dużej liczby rosnących tam drzew (Łódź nasze miasto, 2022). Mieszkańcy zawiadomieni o tej inwestycji zdecydowali się na natychmiastowe protesty, a także wystąpili z interwencją do Prezydent Miasta Łodzi – Hanny Zdanowskiej, aby planowana budowa została powstrzymana w obecnym stanie. Urzędnicy nie chcieli dopuścić mieszkańców do postępowania w tej sprawie. Tak duży sprzeciw ze strony mieszkańców spowodował, iż planowana budowa osiedla mieszkaniowego ostatecznie nie doszła do skutku. Niestety, na to miejsce wkroczył kolejny inwestor i powstał kompleks handlowo-usługowy z parkingiem, który wiązał się z utratą jeszcze większej ilości zieleni (fotografia 2).

Fotografia 1. Teren dawnych zakładów „Fakora” przed wycinką drzew

Źródło: Kosma Chodurek (2019). Dostęp dnia 2023.05.29 ze źródła: <https://www.fabrykipl.pl/fabryki/fakora/>

Fotografia 2. Aktualny stan dawnych zakładów „Fakora” – kompleks handlowo-usługowy

Źródło: wycinek zdjęcia z Ortofotomapy (2021). Dostęp dnia 2023.05.05 ze źródła: <https://ortofoto.mapa.lodz.pl/>

Kolejny protest mieszkańców dotyczył wycinki drzew przy ulicy Kilińskiego 95. Łodzianie nie zgadzali się na ich usunięcie, ponieważ są one chronione Miejscowym Planem Zagospodarowania Przestrzennego. Co więcej, mieszkańcy twierdzili, że to już kolejny raz, gdy właściciel tego terenu chce usunąć z niego drzewa. W czerwcu 2022 roku właściciel tego terenu złożył wniosek do Urzędu Miasta Łodzi o zezwolenie na wycinkę drzew, jednak Wydział Ochrony Środowiska i Rolnictwa UMŁ nie zgodził się i odrzucił wniosek. Jednak w październiku Samorządowe Kolegium Odwoławcze sprawę tę przekazało do powtórnego rozpatrzenia (Radio ŁÓDŹ, 2023). Podczas ponownego analizowania sprawy magistrat stwierdził występowanie gniazd ptaków na dwóch drzewach znajdujących się na terenie działki. Dlatego też postępowanie zostało zawieszono, a wnioskodawca (właściciel działki) został wezwany do uzupełnienia dokumentacji o zgodę Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska (Radio ŁÓDŹ, 2023).

Wszystkie z powyższych przykładów pokazują, iż mieszkańcy Łodzi coraz bardziej doceniają rolę terenów zieleni – walcząc o nie oraz zwracając szczególną uwagę na ich prawidłowe zagospodarowanie. Takie działania powodują, iż przestrzeń miejska staje się lepsza dla mieszkańców, ponieważ to właśnie oni w największym stopniu odczuwają skutki różnych inwestycji władz miasta, podmiotów prywatnych lub firm.

Wnioski własne

Uwzględniając zebraną literaturę oraz źródła prasowe, stwierdzić można, iż mieszkańcy Łodzi stanowią element siły sprawczej związanej z powstawaniem nowych terenów zieleni. Ich sprawczość przejawia się w oddolnych inicjatywach i działaniach na rzecz zieleni, które realnie zmieniają ich otoczenie. Dodatkowo, bardzo chętnie oraz z dużym zaangażowaniem walczą o tego typu miejsca w Łodzi – ale nie tylko. Oprócz tego, zgłaszają różnego typu utrudnienia, nieprzemysłane pomysły związane z zagospodarowaniem przestrzeni miejskiej czy też inne problemy dotyczące zieleni. To właśnie oni są potrzebni, aby rozwój miasta przyczyniał się do podnoszenia jakości życia oraz żeby mieszkańcy czuli się jego częścią.

Niemniej, władze miasta mogą być interesariuszem, którego działania często wymagają korekty oraz większego zaangażowania. Włodarze powinni przede wszystkim dać większe możliwości mieszkańcom na przedstawienie własnych opinii na dany temat. Dzięki powyżej przedstawionym oddolnym inicjatywom, jesteśmy w stanie zauważyć, że społeczeństwo jest coraz bardziej świadome swoich praw oraz możliwości, które stara się w odpowiedni sposób wykorzystywać.

Decydenci w Łodzi pomimo tak wielu narzędzi społecznych, powinni bardziej słuchać zdania obywateli oraz zwracać większą uwagę na ich wskazówki związane z zagospodarowaniem przestrzeni. To z pewnością zmniejszyłoby liczbę protestów oraz pisanych skarg, poprawiając jednocześnie wzajemne stosunki. Dodatkowo, miałyby to realny wpływ na jakość życia w mieście, gdyż większa ilość terenów zieleni przekłada się na lepsze zdrowie i kondycję psycho-fizyczną.

Podsumowanie

Niniejszy esej ukazuje jak duży wpływ na przestrzeń oraz tereny zieleni mają mieszkańcy Łodzi. Zauważyć można, że jest to dla nich bardzo istotny element miasta, na którym im zależy. Pokazują to opisane wcześniej inicjatywy społeczne, które są potwierdzeniem na to, iż łodzianie chcą, aby zieleń gościła w ich mieście, a co więcej – żeby stale się rozwijała.

Podsumowując, Łódź należy do miast, w których mieszkańcy starają się wspólnie działać na rzecz terenów zieleni, zarówno wtedy gdy sami z własnej inicjatywy podejmują różnego typu działania na rzecz zieleni, ale także w sytuacji, kiedy sprzeciwiają się negatywnym działaniom władz miasta czy prywatnych inwestorów.

Bibliografia

- Bożętka, B. (2008). Systemy zieleni miejskiej w Polsce – ewolucja i problemy kształtowania. *Problemy Ekologii Krajobrazu*, 22, 49–63.
- Chojcka, A. (2014). Znaczenie terenów zielonych w przestrzeni publicznej oraz ich wpływ na jakość życia miejskiego. *Rynek – Społeczeństwo – Kultura*, 1(9), 48–54.
- FabrykiPRL (2019). Fabryka Kotłów i Radiatorów „Fakora”. Dostęp dnia 2023.05.29 ze źródła: <https://www.fabrykiprl.pl/fabryki/fakora/>
- Facebook (2015.09.20). Wędrujące Drzewa. Dostęp dnia 2023.04.21 ze źródła: www.facebook.com/wedrujacedrzewa
- Facebook (2023). Grupa Społeczni Opiekunowie Drzew. Dostęp dnia 2023.04.21 ze źródła: <https://www.facebook.com/groups/SpoleczniOpiekunowieDrzew/>
- Fundacja Sendzimira (2018). Międzysektorowa współpraca na rzecz zieleni w mieście. *Zrównoważony Rozwój – Zastosowania*, 6, 57–71.
- Janus, E., Szewczyk-Taranek, B., & Smrokowska-Reichmann, A. (2022). Perceived functions of allotment gardens and their importance during the COVID-19 pandemic in Poland. *Folia Hort*, 34(1), 51–63.
- ŁÓDŹ.pl (2023). Budżet obywatelski. Dostęp dnia 2023.04.21 ze źródła: <https://uml.lodz.pl/tytka18plus/jak-funkcjonuje-miasto/budzet-obywatelski/>
- ŁÓDŹ.pl (2023). Budżet obywatelski. Dostęp dnia 2023.05.04 ze źródła: <https://uml.lodz.pl/budzet-obywatelski/>

- Łódź nasze miasto (2018.12.28). Miejska plaża w Łodzi na Księżym Młynie. Protest działkowców przeciwko likwidacji ogródków. Dostęp dnia 2023.05.04 ze źródła: <https://lodz.naszemiasto.pl/miejska-plaza-w-lodzi-na-ksiezym-mlynie-protest-dzialkowcow/ar/c8-4934132>
- Łódź nasze miasto (2022.02.01). Protest przeciw nowemu osiedlu i wycince drzew na Chojnach. Nie chcą wieżowców koło domków jednorodzinnych. Czy mieszkańcy wygrają? Dostęp dnia 2023.01.25 ze źródła: <https://lodz.naszemiasto.pl/protest-przeciw-nowemu-osiedlu-i-wycince-drzew-na-chojnach/ar/c1-8658553>
- Łódź nasze miasto (2015.08.25). Wędrujące Drzewa na Starym Polesiu w Łodzi. Akcja społeczno-artystyczna. Dostęp dnia 2023.04.21 ze źródła: <https://lodz.naszemiasto.pl/wedrujace-drzewa-na-starym-posesiu-w-lodzi-akcja-spoleczno-ar/c8-3489754>
- Mapa Drzew Łodzi (2023). Dostęp dnia 2023.04.21 ze źródła: <https://mapadrzewlodzi.pl/>
- Niewidomski, K. (2015). Zaangażowanie społeczności lokalnej w zarządzaniu gminą. Zeszyty Naukowe Politechniki Częstochowskiej. Zarządzanie, 20, 67–76.
- Ortofotomapa (2021). Dostęp dnia 2023.05.05 ze źródła: <https://ortofoto.mapa.lodz.pl/>
- Radio ŁÓDŹ (2023.01.11). Wycinka drzew przy Kilińskiego 95 w Łodzi. Mieszkańcy się nie zgadzają [ZDJĘCIA, WIDEO]. Dostęp dnia 2023.01.25 ze źródła: <https://radiolodz.pl/protest-lodz-wycinka-drzew-przy-kilinskiego-95,191215/>
- TVP3 ŁÓDŹ (2015.09.02). Wędrujące drzewa. Dostęp dnia 2023.04.21 ze źródła: <https://lodz.tvp.pl/21470991/wedrujace-drzewa>
- TVP3 ŁÓDŹ (2021.03.07). Protest mieszkańców Marysina w sprawie terenów zielonych. Dostęp dnia 2023.01.25 ze źródła: <https://lodz.tvp.pl/52664244/protest-mieszkanow-marysina-w-sprawie-terenow-zielonych>
- Wróblewski, W., & Kroc, T. (2022). Współczesne podejście do terenów zieleni w mieście a ich utrzymanie i rozwój w Łodzi. *Builder*, 1(294), 9–11.